

הַחֶכֶם הַיּוֹמִי

כל ישראל יש להם חלק

על מסכת אבות

כל ישראל חברים
ALLIANCE ISRAËLITE UNIVERSELLE

כל ישראל יש להם חלק על מסכת אבות

שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לרבי עקיבא, וכולם מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, תיקנו ללמוד מסכת אבות בין פסח לעצרת לעורר אהבת האדם וכבוד הבריות.

ונהגו כל ישראל קדושים להתאסף ברוב עם בבתי כנסיות ולשורר בקול נעים, בכל שבת, פרק אחד ממסכת אבות, ללמד לעצמם כל ימי ספירת העומר, שתכלית יציאת מצרים הוא מתן תורה, ואין מתן תורה בלי אהבת הבריות, ואין אהבת הבריות בלי עבודת המידות, שאמר רבי עקיבא: 'ואהבת לרעך כמוך - זה כלל גדול בתורה'.

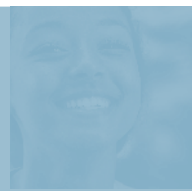
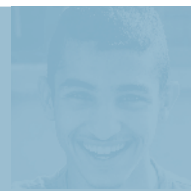
ותיקנו חכמים לקרוא בראשית כל פרק של מסכת אבות את משנת 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא', ללמדנו שצריך חלקו של כל אחד מישראל להשלים העולם, ולמדנו עוד שרק אם עומדים יחדיו 'כל ישראל' אז רק אז 'יש להם חלק', ואל יאמר אדם: אשרי, מה טוב חלקי, מה יפה מאוד ירושתי, ש'עמך כולם צדיקים, לעולם יירשו ארץ'.

ותיקנו חכמים לסיים כל פרק של מסכת אבות במשנת 'רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל', ותירוצים רבים, שאם רצה לזכות את ישראל מדוע הרבה תורה ומצוות, אלא שידע אדם, שאינו יכול לשאת לבדו, ונמצא צריך לחברו כדי לקיימם. ועוד, שמתחיל בעבודת המידות, מיד רואה פגמים בעצמו ובחבריו, ותיקנו חכמים משנה זו כאן לומר לנו, שתכליתו יתברך לזכות את ישראל, ואדרבא שנראה מעלת חברנו, ומתוך כך מעלת עצמנו.

ובחוברת זו הבאנו פרקי מסכת אבות כמות שהוא, ברצף, בלי פירושים על המסכת, ויוכל לשורר עם הציבור, ומה שמהרהר בליבו, יהרהר בליבו, ויתקיים בו 'תוכו רצוף אהבה'. ומה שהוספנו הוא בבחינת 'ועמודיו עשה כסף', שבכל פרק, ראשית וסוף, דלת וסוגר, הוספנו פירוש של חכם מחכמי ישראל על משנת 'כל ישראל יש להם חלק' ועל משנת 'רצה הקדוש ברוך לזכות את ישראל', יחד שנים עשר חכמים, ותתקיים בנו הברכה אשר בירך משה: 'בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל'.

ע"ה אלי ברקת

כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק
לְעוֹלָם הַבָּא,

שְׁנַאמַר: וְעַמּוּךָ כָּלָם צְדִיקִים
לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ

נִצְרַר מִטְעֵי
מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְּפַאֵר:

פֶּרֶק
א

חכם רחמים בוכריס

מלמד שקורא 'כל ישראל' לפני מסכת אבות לעורר נשמתו.

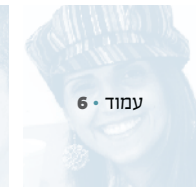
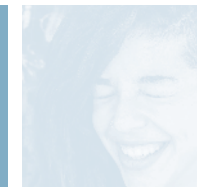
נשמתם של ישראל חלק א-לוה ממעל, ואי אפשר שידח ממנו נידח. ואף על פי שחטא - ישראל הוא, אלא שנידון על מעשיו ואז יכנס לגן עדן. ולכן נוהגים לומר המשנה הזאת לפני לימוד מסכת אבות, בכדי לעורר האדם את נשמתו היקרה, ותקבל ותושפע מדברי המוסר הנאמרים פה, ותדע שעל ידי זה הוא זוכה לחיי העולם הבא.

לב רחב על מסכת אבות, הוצאת המחבר, ירושלים, תשנ"ב (1992), עמ' א

חכם רחמים בוכריס (1911-2005) נולד בג'רבא, ונקרא בשם סבו, שהיה רבה הראשי של ג'רבא. בשנת תש"ה (1945) זכה ועלה לארץ ישראל, והיה ממקימי מושב תלמים. משם עבר לכפר יבנה וממנו - לבני ברק. לפרנסתו היה עוסק במלאכות שונות. בתחילה מכירת תבלינים, ורוב השנים במעבדות של אוניברסיטת בר אילן. בשנותיו האחרונות כבה מאור עיניו. נפטר ביום כ"ז שבט תשס"ה (2005), זקן ושבע ימים בהיותו בן 94. משנת תשל"ח (1978) החלה לצאת לאור סדרת ספריו 'לב רחב'. בסדרה למעלה מעשרים ספרים, על התורה, מסכת אבות, הש"ס, תהילים, המגילות, ועוד.

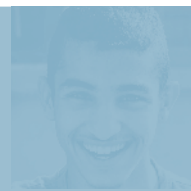

- א מושה קבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים, ונביאים מסרוה לזנשי כנסת הגדולה. הם אמרו שלשה דברים, הוו מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סג לתורה:
- ב שמעון הצדיק היה משיירי כנסת הגדולה. הוא היה אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים:
- ג אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק. הוא היה אומר, אל תקחו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס, והי מורא שמים עליכם:
- ד יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים קבלו מהם. יוסי בן יועזר איש צרדה אומר, יהי ביתך בית ועד לחכמים, והוי מתאבק בעפר הגליהם, והוי שותה בצמא את דבריהם:
- ה יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר, יהי ביתך פתוח לרוחה, והיו עניים בני ביתך, ואל תרבה שיחה עם האשה. באשתו אמרו, קל נחמר באשת חברו. מכאן אמרו חכמים, כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האשה, גורם רעה לעצמו, ובוטל מדברי תורה, וסופו ירש גיהנם:
- ו יהושע בן פרחיה נתאי הארכלי קבלו מהם. יהושע בן פרחיה אומר, עשה לך רב, וקנה לך חבר, והוי דן את כל האדם לבף זכות:
- ז נתאי הארכלי אומר, הרחק משבן רע, ואל תתחבר לרשע, ואל תתנאש מן הפרענות:
- ח יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח קבלו מהם. יהודה בן טבאי אומר, אל תעש עצמך בעורכי דינין. וכשיהיו בעלי דינין עומדים לפניך, יהיו בעיניך פרשעים. וכשנפטרים מלפניך, יהיו בעיניך בזכאין, כשקבלו עליהם את הדין:

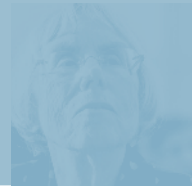

- ט שמעון בן שטח אומר, הווי מרבה לחקור את העדים, והווי זהיר בדבריך, שמא מתוכם ילמדו לשקר:
- י שמעיה ואבטליון קבלו מהם. שמעיה אומר, אהוב את המלאכה, ושנא את הרבנות, ואל תתנדע לרשות:
- יא אבטליון אומר, חכמים, הזהרו בדבריכם, שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים, וישתו התלמידים הפאים אחרים וימותו, ונמצא שם שמים מתחלל:
- יב הלל ושמאי קבלו מהם. הלל אומר, הווי מתלמידיי של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבו לתורה:
- יג הוא היה אומר, נגד שמא, אבד שמה. ודלא מוסיף, יסיף. ודלא יליף, קטלא חיב. ודאשתמש בתגא, חלף:
- יד הוא היה אומר, אם אין אני לי, מי לי. וכשאני לעצמי, מזה אני. ואם לא עכשיו, אימתי:
- טו שמאי אומר, עשה תורתך קבע. אמור מעט ועשה הרבה, והווי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות:
- טז רבן גמליאל היה אומר, עשה לך רב, והסתלק מן הספק, ואל תרבה לעשר אמדות:
- יז שמעון בנו אומר, כל ימי גדלתי בין החכמים, ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה. ולא המדרש הוא העקר, אלא המעשה. וכל המרבה דברים, מביא חטא:
- יח רבן שמעון בן גמליאל אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על הדין ועל האמת ועל השלום, שנאמר (זכריה ח) אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם:

רַבִּי חַנְנִיָּא בֶן עֲקִישָׁא אָמַר:
 רָצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל,
 לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת,
 שֶׁנֶּאֱמַר: ה' חִפְּזָן לְמַעַן צְדָקוֹ
 וַיִּגְדִּיל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר.

פֶּרֶק
 א'

הרב ישראל משה חזן

מלמד הכללים הטובים של כסהו בלילה כדי לזכות את ישראל.

כמה כללים טובים שהורונו אבותינו ורבותינו, נאספו רובם אל עמם: 'מוטב שיהיו שוגגין', 'לאו כולי עלמא דינא גמירי', 'כל ישראל בחזקת כשרים הם', 'אי אפשר להוכיח לסוף ישראל להיות חסידים'. וכאלה רבים כדי שלא יצאו לתרבות רעה, ויבוא יומו, וגדולה תשובה שמגעת עד כיסא הכבוד ... כוח חכמי ישראל הבקיאים בדרכי ההוראה וכל מקראה, יודעים מלאכי השרת הדרך הנחמדת, ולהנהיג את העם בסבלנות וביראת ה'. ובאופנים של כסהו בלילה כדי לזכות את ישראל.

קדושת יום טוב, וינה (1855), דף כז, א-ב

חכם ישראל משה חזן (1808-1863) נולד באיזמיר שבתורכיה. בשנת תקע"א (1811), בהיותו בן שלוש, עלה עם אביו לירושלים, ולמד תורה מפי סבו, הראשון לציון החכם יוסף רפאל חזן. בשנת תר"ו (1846) החל לכהן כרבה של רומא. בשנת תרי"ב (1852) החל לכהן כרבה של קורפו שביוון, ובשנת תרט"ז (1856) עבר לכהן כרבה של אלכסנדריה. בשנת תרכ"א (1861) זכה ועלה חזרה לארץ ישראל, והשתקע בעיר יפו. נפטר בחודש טבת בשנת תרכ"ב (1863), ונקבר בסביבות העיר צידון.

כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק
לְעוֹלָם הַבָּא,

שְׁנַאמַר: וְעַמּוּךְ כָּלֶם צְדִיקִים
לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ

נֶצֶד מִטְעִי
מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְּפַאֵר:

פְּרֻק
בְּ

חכם סאסי ניסים חדאד

מלמד להקדים לדברי מוסר דברים משמחים, המושכים את הלב.

נוהגים לומר משנה זו לפני קריאת פרקי אבות. ונראה לעניות דעתי הטעם, על פי הידוע כי טבע האדם אינו נוח לשמוע דברי מוסר. ולכן הדרשן צריך להתנהג בחכמה, כגון להשמיע דברים משמחים, או סיפור מעניין כדי למשוך אליו לב המקשיבים לו, ואחר כך יאמר דברי מוסר. ולכן לפני קריאת מסכת אבות, שהוא דברי מוסר, מבשרים על החלק הטוב לעולם הבא שיש לכל ישראל, ואחר כך קוראים דברי המוסר.

יראתך היא, חידושי אבות, דפוס ש.ם, נדפס בישראל. תשנ"ט (1999), עמ' צ

חכם סאסי ניסים חדאד (1935-1998) נולד באי ג'רבא שבתוניסיה. בגיל 9 חלה והתעוור, אך עם זאת התמיד בלימודיו. הוא הכיר בעל פה מקורות רבים, וגם בעיוורונו, היה מצטטם במדויק, ומפנה למיקום המובאות בספרים. בשנת תשי"א (1951) זכה ועלה עם משפחתו לארץ ישראל, והיו ממקימי היישוב בית הגדי, משם עבר לנתיבות. הוא שילב תורה ומלאכה ונהנה מיגיע כפיו. את חידושי תורתו כתב בכתב ברייל ואחר כך במכונת הכתיבה. בסוף ימיו הקליט עצמו על קלטות. נפטר ביום כ"ג תשרי תשנ"ט (1998), ונטמן בעיר נתיבות. הותיר אחריו כמה חיבורים שנדפסו בספר אחד לאחר פטירתו: 'יראתך היא', וספר 'חסדי ה'".

א רבי אומר, איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. והיו זהיר במצנה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות. והיו מחשב הפסד מצנה כנגד שכרה, ושכר עברה כנגד הפסדה. והסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עברה, דע מה למעלה מן, עין רואה ואזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין:

ב רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר, יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שיגיעת שניהם משפחת עון. וכל תורה שאין עמה מלאכה, סופה בטלה וגוררת עון. וכל העמלים עם הצבור, יהיו עמלים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתן וצדקתם עומדת לעד. ואתם, מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם:

ג הווי זהירין ברשות, שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן. גראין באוהבין בשעת הנאתו. ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו:

ד הוא היה אומר, עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו. בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך. הלל אומר, אל תפרוש מן הצבור, ואל תאמן בעצמך עד יום מותך, ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להשמוע. ואל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה:

ה הוא היה אומר, אין בור ירא חטא, ולא עם הארץ חסיד, ולא הבישן למד, ולא הקפדן מלמד, ולא כל המורה בסחורה מחכים. ובמקום שאין אנשים, השתדל להיות איש:

ו אף הוא ראה גלגלת אחת שצפה על פני המים. אמר (לה), על דאטפת, אטפוך. וסוף מטיפיך יטופון:

ז הוא היה אומר, מרבה בשור מרבה רמה. מרבה נכסים, מרבה דאגה. מרבה נשים, מרבה לשפים. מרבה שפחות, מרבה זמה. מרבה עבדים, מרבה גזל. מרבה תורה, מרבה חיים. מרבה ישיבה, מרבה חכמה. מרבה עצה, מרבה תבונה. מרבה צדקה, מרבה שלום. קנה שם טוב, קנה לעצמו. קנה לו דברי תורה, קנה לו חיי העולם הבא:

ח רבן יוחנן בן זכאי קבל מהלל ומשמאי. הוא היה אומר, אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך, כי לך נוצרת. המשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי, ואלו הן, רבי אליעזר בן הרקנוס, ורבי יהושע בן חנניה, ורבי יוסי הכהן, ורבי שמעון בן נתנאל, ורבי אלעזר בן ערך. הוא היה מונה שבתן. רבי אליעזר בן הרקנוס, בור סוד שאינו מאבד טפה. רבי יהושע בן חנניה, אשרי יולדתו. רבי יוסי הכהן, חסיד. רבי שמעון בן נתנאל, ירא חטא. ורבי אלעזר בן ערך, מעין המתגבר. הוא היה אומר, אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזניים, ואליעזר בן הרקנוס בכף שניה, מכריע את כלם. אבא שאול אומר משמו, אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזניים ורבי אליעזר בן הרקנוס אף עמהם, ורבי אלעזר בן ערך בכף שניה, מכריע את כלם:

ט אמר להם, גאו וראו איזוהי דרך ישראל שידבק בה האדם. רבי אליעזר אומר, עין טובה. רבי יהושע אומר, חבר טוב. רבי יוסי אומר, שכן טוב. רבי שמעון אומר, הרואה את הנולד. רבי אלעזר אומר, לב טוב. אמר להם, רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם. אמר להם

צאו וראו איזוהי דרך רעה שיתרחק מפנה האדם. רבי אליעזר אומר, עין רעה. רבי יהושע אומר, חבר רע. רבי יוסי אומר, שכן רע. רבי שמעון אומר, הלזה ואינו משלם. אחד הלזה מן האדם, בלזה מן המקום ברוך הוא, שנאמר (תהלים לו) לזה רשע ולא ישלם, וצדיק חונן ונותן. רבי אלעזר אומר, לב רע. אומר להם, רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם:

הם אמרו שלשה (שלשה) דברים. רבי אליעזר אומר, יהי כבוד חברך חביב עליך כשליך, ואל תהי נוח לבעוס. ושוב יום אחד לפני מיתתו. והיו מתחמם בנגד אורן של חכמים, והיו זהיר בגחלתו שלא תפנה, ושנשיכתו נשיכת שועל, ועקיפתו עקיפת עקרב, ולחישתו לחישת שרף, וכל דבריהם בגחלי אש:

יא רבי יהושע אומר, עין הרע, ונצר הרע, ושנאת הבריות, מוציאים את האדם מן העולם:

יב רבי יוסי אומר, יהי קמוץ חברך חביב עליך כשליך. והתקן עצמך ללמוד תורה, שאינה ירעה לך. וכל מעשיך יהיו לשם שמים:

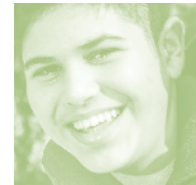
יג רבי שמעון אומר, הוי זהיר בקריאת שמע (ובתפלה). וכשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא, שנאמר (יואל ב) כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה. ואל תהי רשע בפני עצמך:

יד רבי אלעזר אומר, הוי שקוד ללמוד תורה, (ודע) מה שתשיב לאפיקורוס. ודע לפני מי אתה עמל. ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שבר פעלתך:

טו רבי טרפון אומר, היום קצר והמלאכה מרובה, והפועלים עצלים, והשכר הרבה, ובעל הבית דוחק:

טז הוא היה אומר, לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין לבטל ממנה. אם למדת תורה הרבה, נותנים לך שכר הרבה. ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך. ודע, מתן שכרו של צדיקים לעתיד לבוא:

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקִישָׁא אָמַר:
 רָצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל,
 לְפִיכָךְ הִרְבֵּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת,
 שֶׁנֶּאֱמַר: ה' חֲפִיץ לְמַעַן צְדָקוֹ
 יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר.

פֶּרֶק
ב'

חכם יעקב אלמליח

מלמד שלא יחזיק חידושיו לעצמו, אלה יזכה בהם את הרבים.

'אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך' - דהיינו: על ידי ריבוי ועסק התורה, חידשת חידושי תורה, אל תחזיק הטובה התורה שחדשת לעצמך, אלא 'יפוצו מעיינותיך חוצה' לזכות בה את הרבים.

וישא יעקב, ירושלים, תשט"ז (1956), עמ' י

חכם יעקב אלמליח (1881-1961) נולד בחאלב שבסוריה. תלמידו של חכם עזרא חמווי (כבאז). היגר לארה"ב, שם עסק במסחר, שימש כשוחט והיה למנהיג בקהילת החלבים המקומית. היה ראשון לכל דבר שבקדושה. רבים באו לשאול ממנו דבר הלכה, והוא השתדל לענות לכל שואל, ועזר לרבים בענייני יהדות. היה איש צדיק וחרیف מאוד, אישיות חשובה ומקובלת על הקהל. נפטר ביום י"ד אלול תשכ"א (1961) בניו-יורק ארצות הברית. ספרו היחיד הוא ספר 'וישא יעקב' - דרושים ושו"ת.

כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק
לְעוֹלָם הַבָּא,

שְׁנַאמַר: וְעַמּוּד כָּלֶם צְדִיקִים
לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ

נִצֵּר מִטְעִי
מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְּפַאֵר:

פְּרָק
ג'

חכם דוד הכהן אל-מג'רבי

מדמה עם ישראל כאילן נטוע - אף שענפיו רבים, שורשו אחד.

מתחילה אמר 'כל ישראל' - הן צדיק הן רשע, 'יש להם חלק לעולם הבא', ואחר כך מביא ראיה מפירוש 'ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ', שמשמע - דווקא הצדיקים המה שירשו ארץ. ...

'כל ישראל' - בזמן שיהיו באחדות אחת, בכללות אחת, יזכו להיות לכולם 'חלק לעולם הבא'. ... וזהו שמסיים 'נצר מטעי' - רצה לומר: כמו האילן הנטוע, שאף על פי שיש לו למעלה ענפים הרבה - נפרדים זה מזה, מכל מקום מלמטה - הם שורש אחד. וכמו כן ישראל אפילו שהם נפרדים זה מזה, מכל מקום נחשבים לגוף אחד, ולשורש אחד, על ידי האחדות, ונעשים כולם צדיקים.

קול דודי חלק ה, מהדורה ב' תשנ"ד (1994), עמ' ב

חכם דוד הכהן אל-מג'רבי (1866-1938) נולד בג'רבא. למד מפי חכם דוד הכהן גישא, בעל הישלוש דוד'. בשנת תרס"ד (1903), עם הקמת הקהילה היהודית בתיאטווין, התמנה כרב העיר, ובתפקיד זה שימש עד יום פטירתו. מחידושיו שהודפסו: 'ליקוטי בתר ליקוטי', 'נאות מדבר', 'חסדי דוד', 'כוס ישועות', ו'קול דוד'. נפטר ביום כ"ה בחשון

תרצ"ט (1938), ונקבר בתיאטווין.

ז עקביא בן מהללאל אומר, הסתמל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה. דע, מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד לתן דין והשבון. מאין באת, מטפה סרוחה, ולאן אתה הולך, למקום עפר רמה ותולעה. ולפני מי אתה עתיד לתן דין והשבון, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא:

ב רבי חנינא סגן הפהנים אומר, הוי מתפלל בשלומה של מלכות, שאלמלא מודאה, איש את רעהו חיים בלעו. רבי חנינא בן תרדיון אומר, שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה, הרי זה מושב לצים, שנאמר (תהלים א), ובמושב לצים לא ישב. אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה, שכינה שרויה ביניהם, שנאמר (מלאכי ג), אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ונקשב ה' וישמע ויפתב ספר ופרון לפניו ליראי ה' ולהשבי שמו. אין לי אלא שנים. מנין שאפלו אחד שיושב ועוסק בתורה, שהקדוש ברוך הוא קובע לו שכר, שנאמר (איכה ג), ישב בחד וידם בי נטל עליו:

ג רבי שמעון אומר, שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה, כאלו אכלו מזבחי מתים, שנאמר (ישעיה כח), בי כל שלחנות מלאו קיא צאה בלי מקום. אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, כאלו אכלו משלחנו של מקום ברוך הוא, שנאמר (יחזקאל מא), וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה':

ד רבי חנינא בן חכניאי אומר, הנעור בלילה והמהלך בדרך יחידי והמפנה לבו לבטלה, הרי זה מתחייב בנפשו:

ה רבי נחוניא בן הקנה אומר, כל המקביל עליו על תורה, מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ. וכל הפורק ממנו על תורה, נותנין עליו על מלכות ועל דרך ארץ:

ו רבי חלפתא בן דוסא איש כפר חנניה אומר, עשרה שיושבין ועוסקין בתורה, שכינה שרויה ביניהם, שנאמר (תהלים פב), א- להים נצב בעדת אל. ומנין אפלו חמשה, שנאמר (עמוס ט), ואגדתו על ארץ יסדה. ומנין אפלו שלשה, שנאמר (תהלים פב), בקרב א- להים ישפט. ומנין אפלו שנים, שנאמר (מלאכי ג), אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע וגו'. ומנין אפלו אחד, שנאמר (שמות כ), בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך:

ז רבי אלעזר איש ברתותא אומר, תן לו משלך, שאתה ושלך שלו. וכן בדוד הוא אומר (דברי הימים א כט) כי ממך הכל ומידך נתנו לך. רבי שמעון אומר, המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממושנתו ואומר, מזה נאה אילו זה ומה נאה ניר זה, מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב בנפשו:

ח רבי דוסתאי ברבי ינאי משום רבי מאיר אומר, כל השוכח דבר אחד ממושנתו, מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב בנפשו, שנאמר (דברים ד), רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך. יכול אפלו תקפה עליו משנתו, תלמוד לומר (שם) ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך, הא אינו מתחייב בנפשו עד שישוב ויסירם מלבו:

ט רבי חנינא בן דוסא אומר, כל שיראת הטאו קודמת להקמתו, חקמתו מתקיימת. וכל שחקמתו קודמת ליראת הטאו, אין חקמתו מתקיימת. הוא היה אומר, כל שמעשיו מרבין מחקמתו, חקמתו מתקיימת. וכל שחקמתו מרבה ממעשיו, אין חקמתו מתקיימת:

י הוא היה אומר, כל שרוח הקבירות נוחה הימנו, רוח המקום נוחה הימנו. וכל שאין רוח הקבירות נוחה הימנו, אין רוח המקום נוחה הימנו. רבי דוסא בן הרפנס אומר, שנה של שחרית, ויין של צהרים, ושיחת הילדים, וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ, מוציאים את האדם מן העולם:

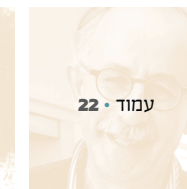
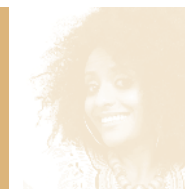
יא רבי אלעזר המודעי אומר, המוחלל את הקדשים, והמבזה את המועדות, והמלבין פני חברו ברבים, והמפר בריתו של אברהם אבינו עליו השלום, והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא:

יב רבי ישמעאל אומר, הוי קל לראש ונוח לתשחרת, והוי מקבל את כל האדם בשמחה:

יג רבי עקיבא אומר, שחוק וקלות ראש, מרגילין לערונה. מסורת, סג לתורה. מעשרות, סג לעשר. נדרים, סג לפרישות. סג לחכמה, שתיקה:

יד הוא היה אומר, חביב אדם שנברא בצלם. חבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר (בראשית ט), כי בצלם אלהים עשה את האדם. חביבין ישראל שנקראו בנים למקום. חבה יתרה נודעת להם שנקראו בנים למקום, שנאמר (דברים יד), בנים אתם לה' אלהיכם. חביבין ישראל, שנתן להם כלי המדה. חבה יתרה נודעת להם שנתן להם כלי המדה שבו נברא העולם, שנאמר (משלי ד), כי לקח טוב נתתי לכם, תורת אלהי תעזבו:

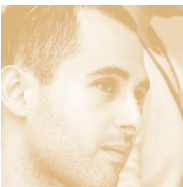
טו הכל צפוי, והרשות נתונה, ובטוב העולם גדון. והכל לפי רב המעשה:

טז הוא הֵיחָה אֹמֵר, הַכֵּל נִתּוּן בְּעֶרְבוֹן, וּמִצֻּדָה פְּרוּסָה עַל כָּל הַחַיִּים. הַחַנּוּת פְּתוּחָה, וְהַחֲנּוּנִי מְקוּיָה, וְהַפְּנִיקָס פְּתוּחָה, וְהַיָּד בּוֹתֵבֶת, וְכָל הַרוּאָה לְלוּוֹת יָבוֹא וְיִלְוֶה, וְהַגְּבָאִים מִחֲזִירִים תְּדִיר בְּכָל יוֹם, וְנִפְרָעִין מִן הָאָדָם מִדַּעְתּוֹ וְשִׁלָּא מִדַּעְתּוֹ, וְיֵשׁ לָהֶם עַל מַה שְּׂיִסְמוּכוּ, וְהַדִּין דִּין אֲמִתָּה, וְהַכֵּל מִתְקוֹן לְסַעוּדָה:

יז רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אֹמֵר, אִם אֵין תּוֹרָה, אֵין דְּרַךְ אֶרְצָא. אִם אֵין דְּרַךְ אֶרְצָא, אֵין תּוֹרָה. אִם אֵין חֻקֵּיהּ, אֵין יִרְאָה. אִם אֵין יִרְאָה, אֵין חֻקֵּיהּ. אִם אֵין בִּינָה, אֵין דַּעַת. אִם אֵין דַּעַת, אֵין בִּינָה. אִם אֵין קַמְחָא, אֵין תּוֹרָה. אִם אֵין תּוֹרָה, אֵין קַמְחָא. הוּא הֵיחָה אֹמֵר, כֹּל שְׂחֻקֵּיהּ מְרַבֵּה מִמַּעֲשָׂיו, לְמַה הוּא דוֹמָה, לְאֵילָן שְׁעִנְפֵי מְרַבִּין וְשִׂרְשָׁיו מְעֻטִין, וְהַרוּחַ בָּאָה וְעוֹקְרֵתוֹ וְהוֹפְכֵתוֹ עַל פְּנָיו, שְׂנַאֲמַר (יִרְמִיָּה יז), וְהִנֵּה בְּעֶרְעֵר בְּעֶרְבָה וְלֹא יִרְאָה כִּי יָבוֹא טוֹב וְשָׁמֶן חֲרָרִים בְּמִדְבַּר אֶרְצָא מִלְחָה וְלֹא תִשָּׁב. אֲבָל כֹּל שְׂמֻעֵשָׂיו מְרַבִּין מִחֻקֵּיהּ, לְמַה הוּא דוֹמָה, לְאֵילָן שְׁעִנְפֵי מְעֻטִין וְשִׂרְשָׁיו מְרַבִּין, שְׂאִפְלוּ כָּל הַרוּחֹת שְׂבִיעוּלָם בָּאוֹת וְנִשְׁבּוֹת בּוֹ אֵין מִזִּיזִין אוֹתוֹ מִמְקוֹמוֹ, שְׂנַאֲמַר (שם), וְהִנֵּה כְּעֵץ שֶׁתוֹלַע עַל מַיִם וְעַל יוֹבֵל יִשְׁלַח שִׂרְשָׁיו וְלֹא יִרְאָה כִּי יָבֹא חֶם, וְהִנֵּה עֵלְהוּ רַעְנָן, וּבִשְׁנַת בְּצֻרָתָ לֹא יִדָּאָג, וְלֹא יִמְיֵשׁ מַעֲשׂוֹת פְּרִי:

יח רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חֲסִיָּא אֹמֵר, קִנְיִן וּפְתִיחֵי נְדָה, הֵן הֵן גּוֹפֵי הַלְכוֹת. תְּקוּפוֹת וְגַמְטְרִיאוֹת, פְּרַפְרָאוֹת לְחֻקֵּיהּ:

רבי חנניא בן עקשיא אומר:
 רצה הקדוש ברוך הוא
 לזכות את ישראל,
 לפיכך הרבה להם תורה ומצוות,
 שנאמר: ה' חפץ למען צדקו
 וגדיל תורה ויאדיר.

פרק
ג'

חכם יעקב חיים סופר

מלמד שמשה רבינו רצה לזכות לכלל בני אדם ולאומות.

'אמר משה לפני הקב"ה: ריבונו של עולם משבעים אומות שיש לך, אין אתה מצווני אלא לישראל בלבד?!' - והקשו המפרשים ז"ל איך משה רבינו, עליו השלום, מלאו ליבו לבקש מאתו יתברך, שיצווה לו על אומה אחרת לקיום מצוות?! ... ונראה לעניות דעתי לתרץ, בעזרת השם, שמשה רבינו, עליו השלום, רוצה לזכות לבני אדם ובכלל רצה לזכות לאומות.

ישמח ישראל, שמות, פרשת תצווה, ירושלים תשמ"ט (1989), עמ' רל

חכם יעקב חיים סופר (1870-1939) נולד בבגדד. נתחנך בישיבת 'מדרש בית זליכה'. לפרנסתו עבד כסופר סת"ם. בראש חודש אייר תרס"ד (1904) עלה לארץ ישראל. הוא גר בירושלים ולמד בישיבת המקובלים 'בית אל'. בשנת תרס"ט (1909) הקים יחד עם רבנים יוצאי בגדד את בית הכנסת 'שושנים לדוד' בשכונת בית ישראל, ובו היה דורש בשבתות וימים טובים. הותיר למעלה מ-10 חיבורים, חלקם עדיין בכתב יד, אך נודע בעיקר בזכות חיבורו ההלכתי 'כף החיים', ליקוטי דינים ופסקי הלכה על שלחן ערוך. בחיבוריו: 'חזיונות יעקב' - קרוב ל-800 חלומות חזיונות וגילויים שנתגלו לו ורשמם. נפטר ביום שבת ט' סיוון ה'תרצ"ט (1939), ונקבר בחלקת החסידים לעדת הבבלים שבהר הזיתים.

פְּרָק

כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק
לְעוֹלָם הַבָּא,
שְׁנַאֲמַר: וְעַמּוּךָ כָּלָם צְדִיקִים
לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ
נִצְרָד מִטְעֵי
מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְּפַאֵר:

חכם חיים פלאג'י

מלמד, שמי שאין לו זכות משלו, יש לו איש מאת רעהו כשותף.

כיוון שמקובל בידנו שכל ישראל ערבים זה לזה, והם כדין השותפים בעשיית המצוות וקיום התורה ובלימודה, יש זכות לישראל, איש מאת רעהו בתורה ובמעשים טובים שעושה, כדין שותף שיש לו חלק. ...

ויפה מביא ראייה מקרא: 'ועמך כולם צדיקים' - ולכל אחד יש לו משלו, ואם המצא תמצא ריקנים שבישראל גמורים, עם כל זה 'לעולם ירשו ארץ' - לעולם, בא לרבות אף למי, שאין לו משלו.

פעולת צדיק לחיים, הוצאת שיח ישראל, ירושלים, תשנ"ח (1998), עמ' א

חכם חיים פלאג'י (1788-1868) נולד באיזמיר. בשנת תקע"ג (1813) קיבל את הסמכתו כחכם השלם מידי סבו, הראשון לציון חכם רפאל יוסף חזן. בשנת תקצ"ז (1837) נתמנה לאב בית הדין הגדול באיזמיר, ובשנת תרט"ו (1857) נתמנה למשרה הרמה ביותר באיזמיר - 'החכם באשי'. כתב למעלה מ-80 חיבורים, אך 54 מספריו עלו באש בשרפה הגדולה שהחריבה את שכונת היהודים באיזמיר ביום י"א באב תר"א (1841). את חלקם הצליח להעלות חזרה. נפטר ביום י"ז שבט תרכ"ח (1868), ונקבר בבית העלמין העתיק באיזמיר.

א בן זומא אומר, איזהו חכם, הלומד מפל אדם, שונאמר (תהלים קיט), מפל מלמדי השפלתני כי עדותיך שיהיה לי. איזהו גבור, הכובש את יצרו, שונאמר (משלי טז), טוב ארך אפים מגבור ומשל ברוחו מלכד עיר. איזהו עשיר השמח בחלקו, שונאמר (תהלים קכח), יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. אשריך, בעולם הזה. וטוב לך, לעולם הבא. איזהו מכבד, המכבד את הבריות, שונאמר (שמואל א ב), כי מכבדי אכבד ובזי יקלו:

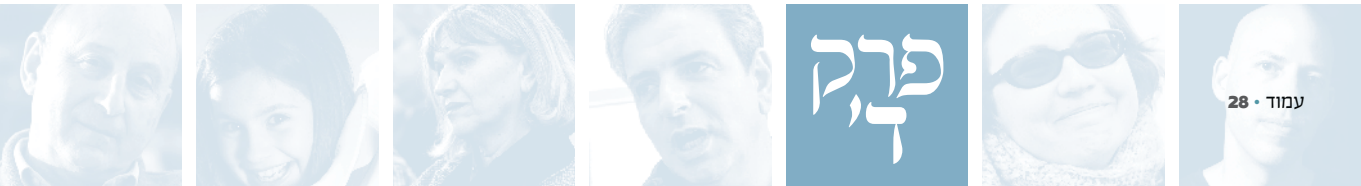
ב בן עזאי אומר, הוי רץ למצוה קלה (פבחהמוודה), ובורח מן העברה. שמוצוה גוררת מצוה, ועברה גוררת עברה. שישכר מצוה, מצוה. ושכר עברה, עברה:

ג הוא היה אומר, אל תהי בו לכל אדם, ואל תהי מפליג לכל דבר, שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום:

ד רבי לויטס איש יבנה אומר, מאד מאד הוי שפל רוח, שתקנות אנוש רמה. רבי יוחנן בן ברוקא אומר, כל המחלל שם שמיים בסתר, נפרעין ממונו בגלוי. אחד שונג ואחד מזיד בחלול השם:

ה רבי ישמעאל (בנו) אומר, הלומד תורה על מנת ללמד, מספיקין בידו ללמוד וללמד. והלומד על מנת לעשות, מספיקין בידו ללמוד וללמד ולעשות. רבי אדוק אומר, אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ולא קרדם לחפור בהם. וכך היה הלל אומר, ודאשתמש בתגא, חלת. הא למדת, כל הנהנה מדברי תורה, נוטל חיו מן העולם:

ו רבי יוסי אומר, כל המכבד את התורה, גופו מכבד על הבריות. וכל המחלל את התורה, גופו מחלל על הבריות:

ז רבי ישמעאל בנו אומר, החושך עאמו מן הדיון, פורק ממנו איבה וגזל ושבועת שוא. והגם לבו בהרואה, שוטה רשע וגם רוח:

ח הוא הנה אומר, אל תהי דן יחידי, שאין דן יחידי אלא אחד. ואל תאמר קבלו דעתי, שהן רשאים ולא אתה:

ט רבי יונתן אומר, כל המקום את התורה מעני, סופו לקימה מעשר. וכל המבטל את התורה מעשר, סופו לבטלה מעני:

י רבי מאיר אומר, הוי ממועט בעסק, ועסוק בתורה. והוי שפל רוח בפני כל אדם. ואם בטלת מן התורה, יש לך בטלים הרבה כנגדך. ואם עמלת בתורה, יש (לו) שכר הרבה לתן לך:

יא רבי אליעזר בן יעקב אומר, העושה מצוה אחת, קונה לו פרקליט אחד. והעובר עברה אחת, קונה לו קטיגור אחד. תשובה ומעשים טובים, פתרים בפני הפרענות. רבי יוחנן הסנדלר אומר, כל כנסיה שיהיא לשם שמים, סופה להתקים. ושאינה לשם שמים, אין סופה להתקים:

יב רבי אלעזר בן שמוע אומר, יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך, וכבוד חברך כמורא רבך, ומורא רבך כמורא שמים:

יג רבי יהודה אומר, הוי זהיר בתלמוד, שישגת תלמוד עולה זדון. רבי שמעון אומר, שלשה כתרים הם, פתך תורה וכתר קהנה וכתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהן:

יד רבי יהוראי אומר, הווי גולה למקום תורה ואל תאמר שהיא תבוא אחרת, שהברית יקיימה בידך. ואל בניתך אל תשען:

טו רבי ינאי אומר, אין בדינו לא משילות הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקים. רבי מתניא בן הרש אומר, הווי מקדים בשלום כל אדם. והווי זנב לאריות, ואל תהי ראש לשועלים:

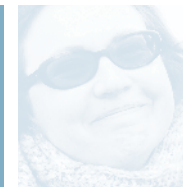
טז רבי יעקב אומר, העולם הזה דומה לפרוודור בפני העולם הבא. התקן עצמך בפרוודור, כדי שתכנס לטברקלין:

יז הוא היה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשיו טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה:

יח רבי שמעון בן אלעזר אומר, אל תרצה את חברך בשעת בעסו, ואל תנחמנו בשעה שמותו מטל לפניו, ואל תשאל לו בשעת גדרו, ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו:

יט שמואל הקטן אומר, (מושלי כד) בגבל אויביך אל תשקמה ובקשלו אל יגל לבך, פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו:

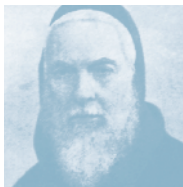
כ אלישע בן אבויה אומר, הלומד ילד למה הוא דומה, לדיו בתובה על גיר חדש. והלומד זקן למה הוא דומה, לדיו בתובה על גיר מחוק. רבי יוסי בר יהודה איש כפר הפבלי אומר, הלומד מן הקטנים למה הוא דומה, לאוכל ענבים קהות ושותה יין מגתו. והלומד מן הזקנים למה הוא דומה, לאוכל

ענבים בשולות ושותה וין וישן. רבי אומר, אל תספגל בקנקון, אלא במה שישי בו. יש קנקן חדש
מלא וישן, וישן שאפלו חדש אין בו:

כא רבי אלעזר הקפר אומר, הקנאה והתאנה והפבוד מוציאים את האדם מן העולם:

כב הוא היה אומר, הילודים למוות, והמתים להחיות, והחיים לדון. ליכע להודיע ולהנדע שהוא אל, הוא
היוצר, הוא הבורא, הוא המבין, הוא הדין, הוא עד, הוא בעל דין, והוא עתיד לדון. ברוך הוא, שאין
לפניו לא עולה ולא שבתה ולא משוא פנים ולא מקח שוחד, שהכל שלו. ודע שהכל לפי החשבון.
ואל יבטיחך יצרך שהשאל בית מגוס לך, שעל פרחך אתה נוצר, (ועל פרחך אתה נולד), ועל פרחך
אתה חי, ועל פרחך אתה מת, ועל פרחך אתה עתיד לתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים
הקדוש ברוך הוא:

רבי חנניא בן עקשיא אומר:
 רצה הקדוש ברוך הוא
 לזכות את ישראל,
 לפיכך הרבה להם תורה ומצוות,
 שנאמר: ה' חפץ למען צדקו
 יגדיל תורה ויאדיר.

פרק

חכם משה בישי מימון

מלמד זכות משה, שזיכה הרבים, להבינם הטעמים כשולחן ערוך.

מה שדקדק התנא ואמר: 'משה זכה וזיכה את הרבים - זכות רבים תלוי בו'. כי לא היה חס וחלילה מכלל האומרים: 'אין לו אלא תורה' - אלא זיכה את הרבים, לזכותם בתורה, וטרח ויגע עמהם בלימודם לזכותם ולזה זכות הרבים תלוי בו. ... ולפי רש"י: 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם' - שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: לא תעלה על דעתך לומר, אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים עד שתהא שגורה בפיהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו. לכך נאמר: 'אשר תשים לפניהם' - כשולחן ערוך ומוכן לפני האדם.

המילואים למשה, גרבא, תרצ"ב (1932), עמ' קסג, א-ב

חכם משה בישי מימון נולד בעיר גאבס שבתוניס. היה תלמידו של חכם אברהם עלוש, והוא השתדל והוציא לאור את ספרו 'דברי ברית'. לימים, היה לרבה של העיר גאבס, דיין מורה צדק, דרשן וחזן. בנו עזר נרצח בחיי אביו, רחמנא ליצלן. נפטר ביום י"א תמוז תרפ"ח (1928), ונקבר בעירו גאבס. לאחר הקמת המדינה הועלו עצמותיו ארצה, והוא נטמן בבית העלמין בבאר שבע. הוא הותיר אחריו כתבים שונים, ובהם: 'דברי משה', 'המילואים למשה', ו'ישיר משה'.

חכם מארי יחיא בדיחי

מלמד שכל ישראל יש להם חלק בתורה.

כל ישראל יש להם חלק בתורה, וכל אחד קיבלה נשמתו בסיני מה ששייך
נשמתו לחדש בתורה.

חן טוב, מתוך ההקדמה, דפוס דרוו, ירושלים, תש"ל (1970)

חכם יחיא בדיחי (1803-1887) נולד בצנעא שבתימן. היה בקי הן בתורת הנגלה, הן בתורת הנסתר. לפרנסתו עסק בכתיבת ספרי תורה. בשנת תר"ד (1843) סבלו יהודי צנעא מגזרות שונות, וחכם בדיחי נכלא ועונה בבית האסורים. לאחר זמן קצר נמלט וגלה לעיר כוכאבן, ובה עמד בראש הקהילה היהודית. בשנת תרל"ד (1873) לאחר כיבוש צנעא בידי התורכים, שב מארי יחיא בדיחי לצנעא, ועמד בראש הישיבה הכללית. הוא זכה להשאיר אחריו תלמידים גדולים בתורה, כמו מארי שלום אלשיך. נפטר ביום ט"ז תשרי תרמ"ח (1887). הותיר אחריו שני ספרים: 'לחם תודה' - קיצור הלכות שחיטה ו'חן טוב' - דרושים על התורה ושו"ת.

א בעשׂרה מאמרות נברא העולם. ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפרע מן הרשעים שמאפדין את העולם שנברא בעשׂרה מאמרות, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקימין את העולם שנברא בעשׂרה מאמרות:

ב עשׂרה דורות מאדם ועד נח, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את המבול. עשׂרה דורות מנח ועד אברהם, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שבא אברהם וקבל (עליו) שכר בלם:

ג עשׂרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בכלם, להודיע כמה חבתו של אברהם אבינו עליו השלום:

ד עשׂרה נסים נעשו לאבותינו במצרים ועשׂרה על הים. (עשר מכות הביא הקדוש ברוך הוא על המצריים במצרים ועשר על הים). עשׂרה נסיונות נסו אבותינו את המקום ברוך הוא במדבר, שנאמר (במדבר יד), וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי:

ה עשׂרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש. לא הפילה אשה מריח בשר הקדש, ולא הסריח בשר הקדש מעולם, ולא נראה זבוב בבית המטבחים, ולא ארע קרי לכהן גדול ביום הכפורים, ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה, ולא נצחה הרוח את עמוד העשן, ולא נמצא פסול בעמר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, עומדים צפופים ומשתחוים רוחים, ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם, ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים:

ו עשׂרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואלו הן, פי הארץ, ופי הבאר, ופי האתון, והקשת, והפזן, והמטה, והשמיר, והכתב, והמכתב, והלוחות. ויש אומרים, אף המזיקין, וקבורתו של משה,

ואילו של אברהם איננו. ויש אומרים, אף צבת בצבת עשויה:

ז שבעה דברים בגלם ושבעה בחכם. חכם אינו מדבר בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמגן, ואינו נכנס לתוך דברי חברו, ואינו נבהל להשיב, שואל בענין ומשיב בהלכה, ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, ועל מה שלא שמע, אומר לא שמעתי, ומוודה על האמת. וחלופיהן בגלם:

ח שבעה מיני פרגעיות באין לעולם על שבעה גופי עברה. מקצתן מעשרין ומקצתן אינן מעשרין, רעב של בצרת באה, מקצתן רעבים ומקצתן שבעים. גמרו שלא לעשר, רעב של מהומה ושל בצרת באה. ושלא לטול את החלה, רעב של פליה באה. דבר פא לעולם על מיתות האמורות בתורה שלא נמסרו לבית דין, ועל פרות שביעית. הרב באה לעולם על עניי הדין, ועל עוות הדין, ועל המורים בתורה שלא כהלכה:

ט חיה רעה באה לעולם על שבעת שוא, ועל חלול השם. גלות באה לעולם על עובדי עבודה זרה, ועל גלוי עריות, ועל שפיכות דמים, ועל השמטת הארץ. בארבעה פרקים הדבר מתרבה. ברביעית, ובשביעית ובמוצאי שביעית ובמוצאי החג שבבבל שנה ושנה. ברביעית, מפני מעשר עני שבשלישית. בשביעית, מפני מעשר עני שבששית. ובמוצאי שביעית, מפני פרות שביעית. ובמוצאי החג שבבבל שנה ושנה, מפני גזל מתנות עניים:

י ארבע מדות באדם. האומר שלי שלי ושלך שלך, זו מדה בינונית. ויש אומרים, זו מדת סדום. שלי שלך ושלך שלי, עם הארץ. שלי שלך ושלך שלך, חסיד. שלי שלי ושלך שלי, רשע:

יא ארבע מדות בדעות. נוח לכעוס ונוח לרצות, יצא שכרו בהפסדו, קשה לכעוס וקשה לרצות, יצא הפסדו בשכרו קשה לכעוס ונוח לרצות חסיד. נוח לכעוס ונוח לרצות רשע:

יב ארבע מדות בתלמידים. מהר לשמוע ומהר לאבד, יצא שכרו בהפסדו. קשה לשמוע וקשה לאבד, יצא הפסדו בשכרו. מהר לשמוע וקשה לאבד, חכם. קשה לשמוע ומהר לאבד, זה חלק רע:

יג ארבע מדות בנותני צדקה. הרוצה שיתנו ולא יתנו אחרים, עינו רעה בשל אחרים. יתנו אחרים והוא לא יתן, עינו רעה בשלון. יתנו ויתנו אחרים, חסיד. לא יתנו ולא יתנו אחרים, רשע:

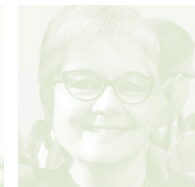
יד ארבע מדות בהולכי לבית המדרש. הולך ואינו עושה, שכר הליכה בידו. עושה ואינו הולך, שכר מעשה בידו. הולך ועושה, חסיד. לא הולך ולא עושה, רשע:

טו ארבע מדות ביושבים לפני חכמים. ספוג, ומשפך, משמרת, ונפה. ספוג, שהוא סופג את הכל. משפך, שמכניס בוז ומוציא בוז. משמרת, שמוציאה את היין וקולטת את השמרים. ונפה, שמוציאה את הקמח וקולטת את הסלת:

טז כל אהבה שהיא תלויה בדבר, בטל דבר, בטלה אהבה. ושאינה תלויה בדבר, אינה בטלה לעולם. איזו היא אהבה התלויה בדבר, זו אהבת אמנון ותמר. ושאינה תלויה בדבר, זו אהבת דוד ויהונתן:

יז כל מחלוקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. ושאינה לשם שמים, אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת הלל ושמאי. ושאינה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו:

יח כל המזכה את הרבים, אין חטא בא על ידו. וכל המחטיא את הרבים, אין מספיקין בידו לעשות תשובה. משה זכה וזכה את הרבים, זכות הרבים תלוי בו, שנאמר (דברים לו), צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל. ורבעם חטא והחטיא את הרבים, חטא הרבים תלוי בו, שנאמר (מלכים א טו), על חטאות ורבעם (בן נבט) אשר חטא ואשר החטיא את ישראל:

ט כל מי שיֵיש בְּיָדוֹ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים הֶלְלוּ, מִתְלַמְּדֵי שֶׁל אַבְרָהָם אַבְיָנוּ. וְשִׁלְשָׁה דְבָרִים אַחֲרָיִם, מִתְלַמְּדֵי שֶׁל בְּלָעַם הַרְשָׁעִי. עַיִן טוֹבָה, וְרוּחַ גְּבוּרָה, וְנִפְשׁ שְׁפֵלָה, מִתְלַמְּדֵי שֶׁל אַבְרָהָם אַבְיָנוּ. עַיִן רַעָה, וְרוּחַ גְּבוּרָה, וְנִפְשׁ רַחֲבָה, מִתְלַמְּדֵי שֶׁל בְּלָעַם הַרְשָׁעִי. מִה בֵּין תְּלַמְּדֵי שֶׁל אַבְרָהָם אַבְיָנוּ לְתַלְמִידֵי שֶׁל בְּלָעַם הַרְשָׁעִי. תְּלַמְּדֵי שֶׁל אַבְרָהָם אַבְיָנוּ, אוֹכְלֵי בַעֲלָם הַזֶּה וְנוֹחְלֵי בַעֲלָם הַבָּא, שְׂנֵאָמֵר (מוֹשֵׁי ח), לְהַנְחִיל אֶתְּבִי יֵשׁ, וְאַצְרִיתֵיהֶם אִמְלֵא. אֲבָל תְּלַמְּדֵי שֶׁל בְּלָעַם הַרְשָׁעִי יוֹרְשֵׁינּוּ גֵיהֶנָם וְיִוֹרְדֵינּוּ לְבֵאֵר שְׁחַת, שְׂנֵאָמֵר (תְּהִלִּים נה), וְאַתָּה אֱ-לֹהִים תּוֹרִידֵם לְבֵאֵר שְׁחַת, אֲנִשִּׁי דָמוֹם וּמִרְמָה לֹא יִחַצּוּ יְמֵיהֶם, וְאֲנִי אֲבַטַח בָּךְ:

כ יְהוּדָה בֶּן תִּימָא אוֹמֵר, הוּוֵי עוֹ בְּנֵמֵר, וְקַל בְּנִשְׁר, וְרַץ בְּצַבִּי, וְגַבּוֹר בְּאֵרִי לְעִשׂוֹת רַצוֹן אֲבִיךָ שִׁבְשֻׁמִּים. הוּא הָיָה אוֹמֵר, עוֹ פְּנִים לְגֵיהֶנָם, וּבִשְׁת פְּנִים לְגֵן עֵדֵן. יְהִי רַצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱ-לֹהֵינוּ שֶׁתְּבַנֶּה עֵירֶךְ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ:

כא הוּא הָיָה אוֹמֵר, בֶּן חֲמוֹשׁ שָׁנִים לְמוֹקְרָא, בֶּן עֶשֶׂר לְמוֹשְׁנָה, בֶּן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה לְמוֹצוֹת, בֶּן חֲמוֹשׁ עֶשְׂרֵה לְתַלְמוּד, בֶּן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לְחֻפָּה, בֶּן עֶשְׂרִים לְרְדוּף, בֶּן שְׁלֹשִׁים לְכַח, בֶּן אַרְבָּעִים לְבִינָה, בֶּן חֲמוֹשִׁים לְעֵצָה, בֶּן שִׁשִּׁים לְזֻקְנָה, בֶּן שִׁבְעִים לְשׂוֹיְבָה, בֶּן שְׁמוֹנִים לְגְבוּרָה, בֶּן תְּשָׁעִים לְשׁוֹחַ, בֶּן מֵאָה כְּאֵלוֹ מוֹת וְעַבְר וּבְטַל מִן הָעוֹלָם:

כב בֶּן בַּג בַּג אוֹמֵר, הֶפֶךְ בַּה וְהֶפֶךְ בַּה, דְּכִלְא בַּה. וּבַה תַּחֲזִי, וְסִיב וּבְלָה בַּה, וּמְנַה לֹא תִזְוַע, שְׂאִין לֶךְ מִדָּה טוֹבָה הִימְנָה. בֶּן הָא הָא אוֹמֵר, לְפּוֹם צַעֲרָא אֲגֵרָא:

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקִישָׁא אָמַר:
 רָצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל,
 לְפִיכָךְ הִרְבֵּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת,
 שֶׁנֶּאֱמַר: ה' חֲפִיז לְמַעַן צְדָקוֹ
 יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר.

פֶּרֶק
ה'

חכם אברהם חכם

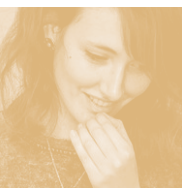
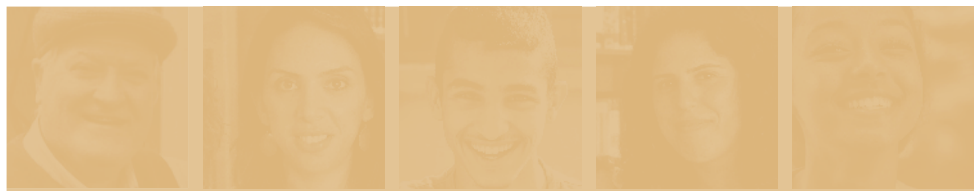
מלמד שזוכים זה בזה - צדיק עם רשע, תלמיד חכם עם עם ארץ.

'זה לעומת זה עשה הא-לוהים' - כדי לזכות זה בזה. כיצד? - צדיק מזכה לחייב, ומוכיחו, ומדריכו בדרך נכונה, ומחזירו למוטב כנזכר בזהר הקדוש - נמצא זוכים זה בזה. התלמיד חכם מלמד תורה לעם הארץ או דורש ברבים, ומקהיל קהילות ודורש להם ביני תורה, ושומעים ולומדים ממנו - נמצא זוכים זה בזה. עשיר נותן מממונו לצדקה, והעני מתפרנס מהצדקה, שנותן לו - נמצא זוכים זה בזה. ומי שהוא שלם באיבריו - אם רואה סגי נהור, ואוחז בידו, ומעבירו על הפתחים, וממקום סכנה, או חיגר ומרחם עליו, ואוחז בידו, אזי גם זוכים זה בזה.

ספר יזרעאלי, דפוס רפאל חיים הכהן, ירושלים תשכ"ה (1965), עמ' פז

חכם אברהם חכם (1882-1964) נולד בסונדג' שבכורדיסטן הפרסית. ראשית תורתו קיבל מאביו חכם עזריה, שהיה מחכמי העיר. בשנת תרע"ב (1912) עבר לשמש כרבה של העיר כרמנשאה. בשנת תרצ"ו (1936) עלה לארץ ישראל והתיישב בשכונת הבוכרים. בשנת תש"ב (1942) עבר לכהן כרב המושב בית חנן, ומשם עבר לראשון לציון ושימש כרבה של קהילת האורפלים. עם קום המדינה חזר לירושלים והקים בית כנסת 'תפארת ירושלים' וכן את ישיבת 'מגן אברהם'. נפטר ביום ד' אלול תשכ"ד (1964). ספרו היחיד הוא 'ספר יזרעאלי'.

כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק
 לְעוֹלָם הַבָּא,

שְׁנַאמַר: וְעַמּוּךָ כָּלֶם צְדִיקִים
 לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ

נֶצֶד מְטַעִי
 מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְּפַאֵר:

פְּרָק

חכם חיים יוסף דוד אזולאי

מלמד ש'כל ישראל' קיבל חלקו מסיני, ורק הוא יכול להוציאו לאור.

'אמר רבי יהושע בן לוי: בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף - ומקשים, שלכאורה נראה שהתורה עלבון רב מטילה - שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף. ומה עלבון יש לה לתורה, שלא יעסקו בה?! - ובפרט שנראה שאפילו אם רבים עוסקים, ואחר אינו עוסק - נקרא נזוף. ומה אכפת לתורה אם אחד אינו עוסק?! - והלא לא אלמן ישראל ויש כמה חכמים שעוסקים בתורה.

ועל פי דרכנו אמרנו שם - כי כל אדם מישראל קיבל חלקו מסיני, וצריך שיטרח ויעסוק בתורה להוציא לאור חלקו, וזה לא אפשר על ידי אחר.

אהבת דוד, דרוש יב לשבת כלה, דפוס אליעזר סעדון, ליוורנו, תרנ"ט (1799), עמ' נג

מרן החיד"א, חכם חיים יוסף דוד אזולאי (1727-1806) נולד בחברון. בשנת תקט"ו (1755) יצא כשליח דרבנן לארצות צפון אפריקה ומערב אירופה. בשנת תק"ל (1770) יצא למסעו השני, ובשנת תקמ"א (1781) יצא למסעו השלישי, והשתקע בעיר ליוורנו שבאיטליה. נפטר ביום י"א אדר בשנת תקס"ו (1806). בשנת תש"כ (1960) הועלו עצמותיו אל ארץ ישראל. הותיר

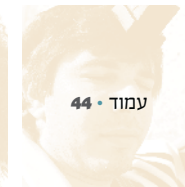

אחריו כ-80 חיבורים.

א רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדאי הוא לו, נקרא רע, אהוב, אהב את המקום, אהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות, ומלבשתו ענוה ויראה, ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן, ומרחקתו מן החטא, ומקרבתו לידי זכות, ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה ובורה, שנאמר לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה, ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין, ומגליון לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתגבר ויגבר שאינו פוסק, והנה צנוע וארך רוח, ומוחל על עלבונו, ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים:

ב אומר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר הורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נוזף, שנאמר גם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם, ואומר והלחת מעשה א-להים המה והמכתב מכתב א-להים הוא חרות על הלחת, אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה, שנאמר וממתנה נחליאל ומנחליאל במות:

ג הלומד מחברו פָּרַק אֶחָד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפילו אות אחת, צריך לנהג בו כבוד, שכן מצוינו בדרך ישראל, שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד, קראו רבו אלופו ומידעו, שנאמר ואתה אנוש בערבי אלופי ומידעי, והלא דברים קל וחומר, ומה דוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד קראו רבו אלופו ומידעו, הלומד מחברו פָּרַק אֶחָד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפילו אות אחת על אחת כמה וכמה שצריך לנהג בו כבוד, ואין כבוד אלא תורה, שנאמר כבוד חכמים יגדלו ותמימים יגדלו טוב, ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו:

ד כן היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחי צער תחיה ובתורה אתה עמל אם אתה עשה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא:

ה אל תבקש גדלה לעצמך, ואל תחמוד כבוד, יותר מלמודך עשה, ואל תתאנה לשלחנם של שרים, שישלחנך גדול משלחנם וכתרך גדול מכתרם, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך:

ו גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשלשים מעלות, והכהנה בעשרים וארבע, והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, ואלו הן, בתלמוד, בשמיעת האזן, בעריכת שפתים, בבניית הלב, באימה, ביראה, בענוה, בשמחה, בטוהרה, בשמוש חכמים, בדקדוק חברים, בפלפול התלמידים, בישוב, במקרא, במשנה, במעוט סחורה, במעוט דרך ארץ, במעוט תענוג, במעוט שנה, במעוט שיחה, במעוט שחוק, בארך אפים, בלב טוב, באמונת חכמים, בקבלת היסורין, המכיר את מקומו, והשמה בחלקו, והעושה סיג לדבריו, ואינו מחזיק טובה לעצמו, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, אוהב את הצדקות, אוהב את המישרים, אוהב את התוכחות, ומתרחק מן הכבוד, ולא מגיג לבו בתלמודו, ואינו שמה בהוראה, נושא בעל עם חברו, ומכריעו לכף זכות, ומעמידו על האמת, ומעמידו על השלום, ומתישב לבו בתלמודו, שואל ומשיב שומע ומוסיף, הלומד על מנת ללמד והלומד על מנת לעשות, המחפשים את רבו, והמכונן את שמועתו, והאומר דבר בשם אומרו, הא למדת כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאלה לעולם, שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי:

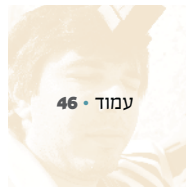

ז גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעשייה בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא, ואומר, רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך, ואומר, עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאשר, ואומר, כי לנית חן הם לראשך וענקים לגרגרתיך, ואומר, תתן לראשך לנית חן עטרת תפארת תמוגג, ואומר, כי בי ירבו ימיך ויסיפו לך שנות חיים, ואומר, אךך ימים בימינה בשמאולה עשר וכבוד, ואומר כי אךך ימים ושנות חיים ושלום יסיפו לך ואומר, דרכיה דרכי נועם וכל נתבותיה שלום:

ח רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון בן יוחאי אומר, הנוי והפח והעושר והכבוד והחכמה והזקנה והשיבה והבנים נאה לצדיקים ונאה לעולם, שנאמר עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא, ואומר, עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם, ואומר תפארת בחורים פוחם והדר זקנים שיבה, ואומר, ותפדה הלבנה ובושה החמה כי מלך ה' צבאות בחר ציון וירושלים ונגד זקניו פבוד:

ט רבי שמעון בן מנסיא אומר, אלו שבע מדות שמנו חכמים לצדיקים, כלם נתקומו ברבי ובבניו:

י אומר רבי יוסי בן קסמא, פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם אחד, ונתן לי שלום, והחזרתי לו שלום, אמר לי, רבי מאיזה מקום אתה, אמרתי לו, מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני, אמר לי, רבי רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן לך אלף אלפים דגרי זהב ואבנים טובות ומרגליות, אמרתי לו אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא במקום תורה, וכן כתוב בספר תהלים על ידי דוד מלך ישראל, טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, ולא

עוד, אֵלֵא שְׁבִשְׁעַת פְּטִירְתּוֹ שֶׁל אָדָם אִין מְלוּיִן לוֹ לְאָדָם לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת, אֵלֵא תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּלֵבָד, שְׁנֵאמַר, בְּהַתְּהַלֵּךְ תִּנְחָה אוֹתְךָ בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עַלֶיךָ וְהַקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחֶךָ, בְּהַתְּהַלֵּךְ תִּנְחָה אוֹתְךָ, בְּעוֹלָם הַזֶּה, בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עַלֶיךָ, בַּקֶּבֶר, וְהַקִּיצוֹת הִיא תְּשִׁיחֶךָ, לְעוֹלָם הַבָּא, וְאוֹמַר, לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נָאִם ה' צְבָאוֹת:

א חֲמוּשָׁה קִנְיָנִים קָנָה לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, וְאֵלוּ הֵן, תוֹרָה קִנְיָן אֶחָד, שָׁמַיִם וָאָרֶץ קִנְיָן אֶחָד, אֲבָרָהֶם קִנְיָן אֶחָד, יִשְׂרָאֵל קִנְיָן אֶחָד, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִנְיָן אֶחָד. תוֹרָה מִנְיָן, דְּבַתִּיב, ה' קִנְיָן רֵאשִׁית דְּרַבּוֹ קָדָם מִפְּעֻלָּיו מֵאָז, שָׁמַיִם וָאָרֶץ מִנְיָן דְּבַתִּיב כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כֶּסֶאִי וְהָאָרֶץ הַדָּם רַגְלֵי אִי זֶה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאִי זֶה מְקוֹם מְנוּחָתִי, וְאוֹמַר, מִזֶּה רַבּוֹ מַעֲשִׂיךָ ה' בְּלֵם בְּחַכְמָה עֲשִׂיתָ מְלָאָה הָאָרֶץ קִנְיָנְךָ. אֲבָרָהֶם מִנְיָן, דְּבַתִּיב וַיִּבְרָכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ אַבְרָם לֹא-לִי עֲלִיּוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וָאָרֶץ. יִשְׂרָאֵל מִנְיָן, דְּבַתִּיב, עַד יַעֲבֹר עִמּוֹךָ ה' עַד יַעֲבֹר עִם זֶה קִנְיָתִי, וְאוֹמַר לְקְדוּשִׁים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הַמִּזְוָה וְאֲדִירִי כֹל הַפְּצִי בָם, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִנְיָן, דְּבַתִּיב, מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פַּעֲלָתָה ה' מִקְדָּשׁ אֲדִנִי כּוֹנֵנוּ יְדִיךָ, וְאוֹמַר וַיְבִיאֵם אֶל גְּבוּל קְדָשׁוֹ הַר זֶה קִנְיָתִי מִיּוֹנִי:

ב כֹּל מִזֶּה שֶׁבְּרָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, לֹא בְּרָאוּ אֵלֵא לְכַבוֹדוֹ, שְׁנֵאמַר, כֹּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמוֹ וְלְכַבוֹדִי בְּרֵאתִיו יִצְרָתִיו אֶף עֲשִׂיתִיו, וְאוֹמַר ה' יִמְלֶךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

רבי חנניא בן עקשיא אומר:
 רצה הקדוש ברוך הוא
 לזכות את ישראל,
 לפיכך הרבה להם תורה ומצוות,
 שנאמר: ה' חפץ למען צדקו
 וגדיל תורה ויִאדיר.

פרק

חכם אברהם מיוחס

מלמד שאי אפשר ליטול התורה מישראל מפני תורתם שבעל פה.

שהרי אמר שבשביל שרצה הקב"ה לְזַכּוֹתָם לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שאדרבה, הסברה נותנת להפך - שאם היו מצוות מעטות, היה כל אחד יכול לזכות בכולן, אבל עתה, שהם תרי"ג מצוות, וכמה דקדוקים, וכמה עונשים, מי הוא זה שיכול לזכות בכולן או ברובן?

נתן הקב"ה את התורה - בכתב, ובעל-פה - משנה ואגדה ותלמוד, מפני אומות העולם, שמא ינטלו את התורה מישראל ויאמרו לנו ניתנה התורה ... מה עשה הקב"ה? 'לפיכך הרבה להם תורה ומצוות', דהיינו 'תורה' - בכתב 'ומצוות' - משנה ותלמוד וכיוצא - בעל-פה, ואם כן אינם יכולים אומות העולם לזכות בתורה.

שדה הארץ, חלק ב, פרשת וזאת הברכה, סלוניקי, תקמ"ד, (1784), דף קלח, א

חכם אברהם מיוחס (1718-1768) נולד בירושלים. בהיותו כבן שנתיים נתייתם מאביו. גדל והתחנך אצל זקנו חכם משה מיוחס הפרנס. תורה למד מפי חכם ישראל מאיר מזרחי ובישיבת 'בית יעקב'. פרוש מחיי העולם הזה, חי בעוני, מדוכא בייסורים, ובכל זאת לא מנע עצמו אפילו שעה אחת מבית המדרש. בהיותו בן ארבעים כבה מאור עיניו. נפטר ביום כ"ט בכסלו תקכ"ח (1767) ונטמן בהר הזיתים.

החכם היומי מסורת שאי אפשר לשכוח

החכם היומי הוא מאגר מידע אינטרנטי נגיש על חכמי ישראל בדורות האחרונים ודברי תורתם בנושאים של 'אהבת ישראל', 'צדקה ומרפא', 'לימוד תורה', 'מנהג ישראל', 'מסורת אבות', 'גאולת ישראל', ו'בין ישראל לעמים', בכל יום נלמד דף על חכם אחר, שאותו יום הוא מועד פקידתו.

מאגר המידע מהווה תשתית ללימוד יומי בבתי כנסת, קהילות ובתי ספר. יום ועוד יום נאסוף את אבני הזיכרון שהתפזרו, ונבנה לנו ממנו בניין עדי עד. יסודתו בהררי קודש, וראשו מגיע השמימה.

ויהי רצון מלפני א-לוהי השמיים לקיים לנו את כל חכמי ישראל, קדושים אשר בארץ המה, בכל מקומות מושבותיהם, וזכותם תעמוד לנו בזה ובבא.

חוברת זו היא חמישית בסדרת חוברות שיאירו דבריהם של החכמים על אהבת ישראל, לימוד תורה, צדקה ומרפא, מסורת אבות, מנהג ישראל, גאולת ישראל ובין ישראל לעמים.

לעילוי נשמת חכמי ישראל

דע שמנהגינו להדליק נר נשמה לכבוד הצדיקים ולעילוי נשמתם, שנאמר נר ה' נשמת אדם. ומה טוב להוסיף מאור התורה על אור הנר, שנאמר נר מצווה ותורה אור. ומה טוב להרבות מתורת הצדיק ביום פטירתו, שאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בר יוחאי כל תלמיד חכם, שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה, שפתותיו דובבות בקבר. ואף אם כל השמים יריעות, וכל בני אדם לבלרים, וכל היערים קולמוסים, איננו יכולים לכתוב מה שלימדו רבותינו. אך טוב מעט לצדיק, ובזכות תורתו הקדושה, ובזכות הלימוד שילמדו ישראל בשמו, ביום פטירתו, הקב"ה ישים חלקנו עמם, ולעולם לא נבוש כי בקב"ה בטחנו, ועל חסדו הגדול באמת נשענו, ומה רב טובך אשר צפנת ליראך.

החכם היומי • לימוד על מסכת אבות

אלי ברקת, סמנכ"ל חינוך כל ישראל חברים

www.hyomi.org.il

בית כל ישראל חברים בית ספר חקלאי מקווה ישראל חולון 5891000 טל. 072-2566671 • פקס. 072-2566690
משרד ירושלים רחוב יפו 99 ירושלים טל. 02-6235034 • פקס. 02-5619312 www.kiah.org.il